

Referanser:

Arkivsak: 20/03392-1

Bruk av samisk språk i gudstjenester

Sammendrag

Menighetene melder årlig inn ulik informasjon om aktivitetene i menighetene. Disse blir samlet inn og registrert av SSB. I denne rapporteringen skal menighetene også svare på noen spørsmål om bruk av samisk språk i menighetene. De siste årene se vi en sakte men stabil økning av alle tall hvor man registrerer bruk av samisk språk i menigheter i Den norske kirke. Den største økningen finner man i antallet gudstjenester med samiske innslag. Dette er gledelig.

Oppsummert er det noen grep som kan gjøres for å fortsatt øke bruken av samisk språk i gudstjenester og trosopplæring. For det første er det at Kirkerådet og Bispedømmerådene stiller tydelige forventninger til prostiene og menighetene om at økt bruk av samisk er et mål. Det gjøres i styringsdokumenter. En slik forventning kan også uttrykkes til samarbeidspartnere, for eksempel utdanningsinstitusjonene. Dernest må Kirkerådet og Samisk kirkeråd bidra med ressurser slik at menighetene har ressurser som de kan bruke i sitt arbeid. Det er viktig at menighetenes medarbeidere kjenner at de får den hjelpen og støtten de trenger når de skal i gang, særlig dersom de selv har lite kjennskap til det samisk språk og eller det samiske samfunnet. Mulighet for kompetanseheving er også viktig, og det må det legges til rette fra Kirkerådet, Bispemøtet og bispedømmerådene.

For bispedømmer, prostier og menigheter vil det være nyttig at arbeidet med samisk kirkeliv struktureres, og settes inn sammen med resten av årsplanen.

Forslag til vedtak

Saken er en orienteringssak.

Saksorientering

Menighetene melder årlig inn ulik informasjon om aktivitetene i menighetene. Disse blir samlet inn og registrert av SSB. I denne rapporteringen skal menighetene også svare på noen spørsmål om bruk av samisk språk i menighetene. Lenger ned vises fire tabeller hvor man ser hvordan menighetene har rapportert på bruk av samisk språk de siste fire årene. I første tabell er det lagt ved en kolonne med antall sokn i hvert bispedømme for år 2019. Den er ment mest som en referanse for å se hvor mange sokn som finnes i hvert bispedømme.

	Antall sokn som har hatt gudstjenester med samisk innslag (2016)	2017	2018	2019	Antall sokn i bispedømmet (2019)
AGDER OG TELEMAR	2	3	2	1	115
BJØRGVIN	4	3	6	7	182
BORG	1	2	3	13	110
HAMAR	4	3	2	3	163
MØRE	0	1	1	3	96
NIDAROS	45	53	72	77	128
NORD-HÅLOGALAND	39	42	44	44	61
OSLO E	4	4	4	5	53
STAVANGER	0	0	1	0	90
SØR-HÅLOGALAND	36	37	38	39	86
TUNSBERG	0	1	1	1	109
Totalt	135	149	174	193	1193

	Antall gudstjenester med samisk innslag (2016)	2017	2018	2019
AGDER OG TELEMAR	2	3	2	1
BJØRGVIN	4	3	11	9
BORG	1	2	3	18
HAMAR	4	3	2	3
MØRE	0	1	1	3
NIDAROS	642	1098	1502	1609
NORD-HÅLOGALAND	840	1119	1257	1358
OSLO E	4	5	6	7
STAVANGER	0	0	1	0
SØR-HÅLOGALAND	306	289	535	492
TUNSBERG	0	1	1	1
Totalt	1803	2524	3321	3501

**Antall sokn som har
formalisert bruk av
samisk
i hovedordning for
gudstjeneste 2016**

		2017	2018	2019
AGDER OG TELEMAR	0	0	0	0
BJØRGVIN	0	0	0	0
BORG	0	0	0	-
HAMAR	5	1	1	2
MØRE	0	0	0	-
NIDAROS	33	65	65	66
NORD-HÅLOGALAND	13	41	48	48
OSLO E	0	0	0	0
STAVANGER	0	0	0	0
SØR-HÅLOGALAND	6	6	6	25
TUNSBURG	0	0	0	0
Totalt	57	113	120	141

**Antall sokn som har
innarbeidet samisk
språk i lokal
trosopplæring 2016**

		2017	2018	2019
AGDER OG TELEMAR	0	0	0	0
BJØRGVIN	0	0	0	0
BORG	0	0	0	-
HAMAR	5	1	1	2
MØRE	0	0	0	-
NIDAROS	14	26	26	37
NORD-HÅLOGALAND	16	21	25	21
OSLO E	0	0	0	0
STAVANGER	0	0	0	0
SØR-HÅLOGALAND	9	9	9	13
TUNSBURG	0	0	0	0
Totalt	44	57	61	73

De siste årene ser vi en sakte men stabil økning av alle tall hvor man registrerer bruk av samisk språk i menigheter i Den norske kirke. Den største økningen finner man i antallet gudstjenester med samiske innslag. Dette er gledelig. Samtidig vet vi lite om hva de samiske innslagene er. Vi vet at biskopene i de tre nordligste bispedømmene

har oppfordret alle prester til å lyse velsignelse på samisk. Dermed er det lett å tenke seg at en god del av innslagene er velsignelse på samisk. Siden det nå begynner å bli noen år siden biskopenes oppfordring, bør vi sette en forventning til oss selv om at menighetene skal øke antallet samiske innslag. For at det målet skal nås, må Kirkerådet og Samisk kirkeråd fortsette arbeidet med oversetting av liturgier og andre gudstjenesteressurser til samisk. Det må også finnes øvingslydfiler tilgjengelig slik at man får øvd seg på å for eksempel lyse velsignelsen på samisk.

I strategiplanen for samisk kirkeliv er det fastsatt at Kirkerådet og Samisk kirkeråd både skal legge til rette for økt bruk av samisk språk og sikre samisk språkkompetanse i bispedømmene. Det kan skje ved at bispedømmene prioriterer og synliggjør ønske om samisk språk- og eller kulturkompetanse når de ansetter medarbeidere, og at de prioriterer muligheter for videreutdanning av kirkelige medarbeidere slik at de lærer seg samisk språk og lærer om samisk kirkeliv, kultur og samfunn. I dag finnes det flere utdanningsinstitusjoner som tilbyr utdanning samisk språk og videreutdanning om samisk kirkeliv, kultur og samfunn. For kirkelige utdanningsinstitusjoner er Den norske kirke en sentral fremtidig arbeidsgiver for studentene. Derfor har Kirkemøtet i strategiplanen vedtatt at Kirkerådet og Samisk kirkeråd i sin kontakt med utdanningsinstitusjoner skal løfte behovet om at vi ønsker at kirkelige medarbeidere skal ha kompetanse om samisk språk og kultur. Dersom Den norske kirke kommer med en tydelig forventning om at man ønsker at fremtidige medarbeidere skal ha kompetanse om samisk språk og kultur, vil utdanningsinstitusjonene måtte innstille seg på det. Kirkerådets sekretariat har flere kontaktpunkter med kirkelige utdanningsinstitusjoner hvor temaet kan løftes.

Siden vi ikke vet noe om hvilke typer samiske innslag det er snakk om i statistikken, vet vi heller ikke *hvem* som sier eller leser noe på samisk. Det kan være prest, en annen kirkelig medarbeider eller en frivillig. Det ligger et potensiale i å få flere samisktalende frivillige til å delta i gudstjenester. I strategiplanen for samisk kirkeliv er det et mål at arbeid med frivillige også inkluderer fokus på å få med samiske frivillige. I mange områder hvor det bor mange samer, kan menigheter ha nytte av å arbeide strategisk også med rekruttering av samiskspråklige frivillige. Samtidig må vi ikke glemme at det er felleskap med andre mennesker som gir frivilligheten verdi. Det vil også gjelde for samiske frivillige. Man skal ikke bare skaffe seg frivillige slik at menigheten har en samisktalende tekstleser. Man skal skape felleskap som mennesker ønsker å være en del av. I den sammenheng kan det å skape samiske felleskap innenfor kirken ha en stor verdi. Det samiske samfunnet trenger stadig nye språkarenaer og møteplasser. Spesielt gjelder dette for barn og unge utenfor skoletiden. Her har kirken et potensiale til å kombinere tilbud for barn og unge, og bidra til språkarenaer for samiske familier og øke antallet frivillige. Sametinget har en fast årlig støtteordning hvor institusjoner, organisasjoner osv. kan søke om midler til å ordne samiskspråklige arenaer. Arrangørene kan selv bestemme hva tema for treffet skal være, men det kan ikke være et tiltak som hører til institusjonens «ordinære driftsoppgave». Her ligger det et potensiale for menigheter å tenke ut samiskspråklige møteplasser for samisktalende barn, unge, voksne og eldre. For øvrig er det verdt å legge merke til at Sametinget har en god del støtteordninger for utviklingstiltak innenfor samisk språk og kultur som menighetene og bispedømmene også kan søke på. Samisk kirkeråd kan bidra til å dele informasjon om dette.

Når man ser på statistikken over bruk av samisk språk er det også gode grunner til å vektlegge arbeidet mot samiske barn og unge. Statistikken viser at antallet menigheter som har implementert bruk av samisk språk i trosopplæringstilbudet i menighetene er lavere enn antallet som har innarbeidet samisk språk i gudstjeneste.

Omtrent halvparten av antallet menigheter som har implementert bruk av samisk i gudstjenesteordningen har gjort det samme med lokal trosopplæringsplan. Her kan man spørre seg hvorfor det er slik. En grunn kan være at menighetene har en nyere vedtatt gudstjenesteordning enn trosopplæringsplan. I så tilfelle er det gode muligheter for Kirkerådet og bispedømmerådene til å oppfordre menigheter til å tenke hvordan de kan implementere bruk av samisk i sine trosopplæringsplaner når de nå skal oppdateres.

Det er store muligheter for menigheter til å gjøre tiltak som ikke er altfor kompliserte eller kostbare. Et viktig mål i strategiplanen er tilgjengeliggjøring av trosopplæringsmidler til samiske barn og unge. Kirkerådet og Samisk kirkeråd har utarbeidet oversikt over tilgjengelig trosopplæringsmateriell på samisk. Denne finnes i Ressursbanken. Denne oversikten viser at det finnes en god del materiell på samisk som kan brukes av menigheter, eller gis som gave til barn. Mye av materialet er oversatt fra norsk slik at det også vil være mulig å bruke de samiske ressursene parallelt med norsk. Det nyeste eksempelet er utgivelsen av boka *Mu girkogirji* (Min kirkebok) på nordsamisk i samarbeid med IKO forlag. Et slikt tiltak krever ikke at de kirkelige medarbeiderne behersker samisk.

Markeringen av Samenes nasjonaldag er en fin måte å gi alle barn og unge et trosopplæringstilbud med samisk innhold. Det finnes ressursmaterialer slik at menigheter på en enkel måte kan markere nasjonaldagen. Det er vedtatt at arbeidet med ressursmaterialet skal fortsette. I tillegg har Kirkemøtet vedtatt at den samiske nasjonaldagen skal feires i alle domkirker, og at menigheter skal markere dagen. For menighetene trenger ikke markeringen å finne akkurat på selve nasjonaldagen, men for eksempel søndagen før eller søndagen etter. Hvor stor markering man får til avhenger også av hvor stor markering samfunnet eller har. I områder hvor det bor mange samer, og hvor det ellers er mye aktiviteter knyttet til Samenes nasjonaldag, er det naturlig at også kirken er med på det. Kirkerådet og Samisk kirkeråd skal legge til rette for dette ved å videreutvikle ressurser til menigheter om denne feiringen. Det vil være naturlig at domprostiet tar en ledende rolle i dette arbeidet siden det er et mål at dagen skal feires i domkirkene.

For bispedømmer som ikke har mye arbeid med samisk språk fra før, vil arbeidet med feiringen av Samenes nasjonaldag kunne brukes som et utgangspunkt for å øke bruken av samisk språk i byene. I strategiplanen har Kirkemøtet uttalt at opprettelsen av samiske gudstjenesteutvalg eller samiske utvalg er en god måte å knytte kontakt med det samiske miljøet. Et særlig kjennetegn for det samiske samfunnet spesielt i byene, er at det er uformelt organisert. Det finnes ikke samiske institusjoner som kirken kan kontakte for å komme i kontakt med samene i byen. I stedet er det samiske studentforeninger, samiske foreldrenettverk, sameforeninger, og kanskje en samisk barnehage eller en samisk skoleklasse med en foreldregruppe. Dersom man skal få kontakt med samene, må man få kontakt med disse nettverkene. Her må kirkens medarbeidere kanskje arbeide på en annen måte enn vanlig for å bygge nettverk i det samiske samfunnet.

For bispedømmer, prostier og menigheter vil det være nyttig at arbeidet med samisk kirkeliv struktureres, og settes inn sammen med resten av årsplanen. På den måten unngår man at ansvaret blir liggende på én person, men blir et ansvar for flere. Menighetene har allerede erfaring med identifisering av menigheten og dens særtrekk (demografi, spesielle utfordringer, ressurser etc.). Den samme identifiseringen er nyttig også med tanke på samiske forhold. En slik identifisering vil

føre til realistiske og gjennomførbare planer i menighetene, ved at man planlegger tiltakene utfra hva som er mulig å få til.

Oppsummert er det noen grep som kan gjøres for å fortsatt øke bruken av samisk språk i gudstjenester og trosopplæring. For det første er det at Kirkerådet og Bispedømmerådene stiller tydelige forventninger til prostiene og menighetene om at økt bruk av samisk er et mål. Det gjøres i styringsdokumenter. En slik forventning kan også uttrykkes til samarbeidspartnere, for eksempel utdanningsinstitusjonene. Dernest må Kirkerådet og Samisk kirkeråd bidra med ressurser slik at menighetene har ressurser som de kan bruke i sitt arbeid. Det er viktig at menighetenes medarbeidere kjenner at de får den hjelpen og støtten de trenger når de skal i gang, særlig dersom de selv har lite kjennskap til det samisk språk og eller det samiske samfunnet. Mulighet for kompetanseheving er også viktig, det må det legges til rette fra Kirkerådet, Bispemøtet og bispedømmerådene.

Økonomiske/administrative konsekvenser

Saken er en orienteringssak, og har ingen økonomiske konsekvenser nå.